

WOMEN'S RIGHTS REGARDING MARRIAGE IN ZOROASTRIAN COMMUNITIES

Madina Khayrullaeva

lecturer

*Termez State Engineering and agrotechnologies university
Uzbekistan, Termez*

ABOUT ARTICLE

Key words: zoroastrianism, marriage, family, family relations, family law, women's rights, sassanids.

Received: 10.10.24

Accepted: 12.10.24

Published: 14.10.24

Abstract: it is known that in Zoroastrianism, the family was revered as a sacred place and special attention was paid to family relations. This article presents an analysis of women's rights regarding marriage in Zoroastrian communities, with various sources on the subject.

ZARDUSHTIYLIK JAMOALARIDA AYOLLARNING NIKOHGA OID HUQUQLARI

Madina Xayrullayeva

o'qituvchi

*Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti
O'zbekiston, Termiz*

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: zardushtiylik, nikoh, oila, oilaviy munosabatlar, oila huquqi, ayollar huquqlari, sosoniylar.

Annotatsiya: Ma'lumki zardushtiylikda oila muqaddas maskan sifatida e'zozlangan hamda oilaviy munosabatlarga alohida e'tibor qaratilgan. Ushbu maqolada zardushtiylik jamoalarida ayollarning nikohga oid huquqlari, bu borada turli manbalar tahlili keltirilgan.

БРАЧНЫЕ ПРАВА ЖЕНЩИН В ЗОРОАСТРИЙСКИХ ОБЩИНАХ

Мадина Хайруллаева

преподаватель

*Термезский государственный инженерно-агротехнологический университет
Узбекистан, Термез*

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: зороастризм, брак, семья, семейные отношения, семейное право, права женщин, сасаниды.

Аннотация: Известно, что в зороастризме семья почиталась как священное место, и особое внимание уделялось семейным отношениям. В этой

статье рассматриваются права женщин на брак в зороастрийских общинах с анализом различных источников по этому поводу.

KIRISH.

Zardushtiylik jamoalarida oila huquqi fuqarolik huquqlarining eng keng qamrovli va murakkab bo‘limi bo‘lib, o‘rta fors tilining saqlanib qolgan bir nechta huquqiy matnlarida, xususan, “*Mādayān ī hazār dādestān*” deb nomlangan sosoniy qonunlar to‘plamida bayon etilgan. U asosan liberal huquqshunoslar va nufuzli ulamolar (*dastvarān*, *wēhān* “donishmandlar”) tomonidan qabul qilingan tuzatishlar (*dādestān*) dan iborat mo‘tadil qonunchilik (*kardag*) majmuasidir; bunday qayta ko‘rib chiqishlar doimiy bahs-munozaralarga sabab bo‘lgan va bir-biriga qarama-qarshi bo‘lgan diniy huquqshunoslik (fiqh) maktablarining paydo bo‘lishiga olib kelgan. Ushbu munozaralar ayollar, voyaga yetmaganlar va oz bo‘lsa-da qullarning ijtimoiy mavqeiini yaxshilashga qaratilgan munosib harakatdir.

ASOSIY QISM.

Sosoniylar davridagi zardushtiylik ijtimoiy tashkilotining asosiy xususiyati patriarxal qarindoshlik oila (*dūdag*, *kadag*) bo‘lib, unda xonadon egasi (*kadag-xwadāy* “xonadon otasi”, *pid(ar)* “ota”, *šōy* (sho‘y) “er”) bo‘lgan, xotini (*kadag-bānug* “xonadon onasi”, *mād(ar)* “ona”, *zan* “xotin”) tomonidan xizmatga yuborilgan. Oila a‘zolari, odatda, katta oila bo‘lib, ular qarindoshlik (*nabānazdišt*, *hamnāf* “qarindosh”, *xwēšāwand*, *paywand* “qarindosh, tug‘ishgan”, *kas* “shaxs”, ayrim matnlarda “qarindosh” ham bo‘lgan.) yoki yaqinlik yo‘li bilan, nikoh, farzandlikka olish yoki *stūrīh* (vakil orqali nikoh) orqali yuqori darajada rivojlangan huquqiy ko‘rsatmalar, shuningdek, qat’iy axloq majmuasi va mustahkam me‘yorlar to‘plami bilan bog‘langan. Hatto xo‘jayin va qul o‘rtasidagi munosabatlar o‘rnatilgan qoidalar va cheklovlar (*ēwēn ī šahr* “mahalliy odat”) va patriarxal an‘analar bilan nazorat qilingan.

Zardushtiylikda mohiyatan ikki xil nikoh (*zaniy*) mavjud bo‘lgan: *pādixšāyīhā* (“ruxsat bilan, ruxsat berilgan”) va *stūrīh*, ularning har biri bir nechta kichik farq va xilma-xil shakllardan iborat. Biroq, arablar bosqinidan so‘ng, zardushtiylik jamoasi kamayib, an‘anaviy huquqshunoslik maktablarini zaiflashishi va hatto ayrimlarining mutlaqo yo‘qolishi oqibatida o‘rta fors terminologiyasining asta-sekin chalkashishi va o‘zgartirilishi natijasida “Forsiy Rivoyatlar” da nikohning besh turi e‘tirof etilgan[1].

Ruxsat etilgan nikoh. Vakolatli nikoh (*zanīh ī zan pādixšāyīhā* “vakolatli holatda bo‘lgan ayolning nikohi”)[2] er va xotinning qonuniy ittifoqi hisoblangan; u “qonuniy” nikoh, islomiy yoki nasroniy nikohning o‘xshashi sifatida talqin qilinishi mumkin. Oila a‘zolari *šōy* “er”, *zan* “xotin”, *pūs* “o‘g‘il” va *duxt* “qiz” *ī pādixšāyīhā* deb atalgan. Bu tur kelinning otasi yoki vasiysining ruxsatini, shuningdek, batafsil nikohni talab qiladi. Shartnoma (*paymān ī zanīh*)[3], ulardan bir

namunasi islom davridan saqlanib qolgan. *Pādxšāyihā*da nafaqat vasiyning roziligi, balki kelinning roziligi ham muhim edi. Yigitlarga kelinlarining qo'llarini o'zlarini so'rashni maslahat bergan (*xweštan rāy zan xwad xwāh*)[5], shundan kelib chiqadiki, Sosoniylar davrida nikohlar odatda ota-onalar yoki o'g'illar tomonidan uyushtirilgan. O'g'liga xotin izlash va qizini turmushga uzatish otaning burchi edi[6].

Mobed (hakim, qozi, sudya) huzuriga ikki ota, kelin (*wayōg*) va kuyov (*dāmād*), shuningdek, shaxsi qayd etilgan uchta guvoh (*gugāy*) da'vat etilgan. Nikohga tuzilgach, kuyov uy xo'jayini, kelin esa tegishli huquq va majburiyatlarga ega uy bekasi maqomiga ega bo'lgan[7].

Kelin uchun ikki ming dirham "garov" (*pāyandanīh*) olish qadimiy odatiga amal qilingan, bu nikoh sepi uchun o'ziga xos mukofot sifatida talqin etilgan. Taxmin qilish mumkinki, yuqori tabaqalar orasida nikoh ulushi bu an'anaviy miqdor bilan cheklanib qolmay, balki kelinning oilasiga boy sep (**passāzagān*) evaziga berilgan ko'char yoki ko'chmas mulkni ham o'z ichiga olgan. Bunday bitimlar oiladan mol-mulkning chiqib ketishining oldini olish uchun qarindoshlar bilan turmush qurishni afzal ko'rishning asosiy sababi bo'lgan bo'lishi mumkin. Darhaqiqat, sodomiyadan tashqari barcha og'ir gunohlarning oldini olish yo'li hisoblangan nikohning eng sharaflari turi[8] zamonaviy Parsiylar "qarindoshlar ittifoqi" (*xwēdōdah*, Av. *xvaētvadatha-*)[9] deb atagan, Denkardda "ota va qiz, o'g'il va ona, aka va singil" (*hampaywandīh ī hast pid ud duxt, ud pus ud burdār, ud brād ud xwah*) orasidagi nikoh sifatida tasvirlangan[10]. Yasna (12.9) matnlaridayoq muqaddas *xvaētvadatha-* olqishlangan. Ko'plab xalqlar orasida dastlab asosan zodagonlar orasida amalda bo'lgan qarindosh-urug'lar nikohi keyinchalik eroniy jamiyatining ham yuqori va ham quyi qatlamlarida keng tarqalgan. Ko'pgina Fors hukmdorlari o'z opa-singillari yoki qizlari bilan nikoh tuzishgan (*khvāetvadatha*[11]) va Lidiyalik Ksanf xabar berganidek maglar onasi va qizi bilan nikohda yashagan[12]. Sosoniylar davrida kohlardan biri Arda Viraz yetti singlisining barchasini xotinlikka oldi[13]. Oddiy odamlar o'rtasida yaqin qarindoshlarning nikohi ko'pgina o'rta forsiy tilidagi qonun to'plamlarida, ayniqsa "*Rivāyat ī Ēmēd*"da ko'rib chiqiladi[14].

Pādxšāyihā nikohi vaqtinchalik, o'zaro kelishilgan davr uchun ham bo'lishi mumkin va shuning uchun hamrohlik nikohi shakli sifatida xizmat qilgan. Belgilangan muddat tugagach, xotinning mahri va shaxsiy buyumlari (*wāspuhragān*) unga qaytariladi, lekin agar u vafot etgan bo'lsa, uning mulki eriga tegishli bo'lgan[15].

Tartiblashtirilmagan nikohlar. Vakolatli (ruxsat etilgan) nikohlardan farqli o'laroq, bir nechta tartibga solinmagan nikoh shakllari ham mavjud bo'lgan, ularning asosiy umumiy xususiyatlaridan biri kelinning otasining roziligini talab qilinmasligi edi (qarang. Hindistondagi *svayamvara*, "mustaqil tanlov"). *Frahang ī Oīmda xwarāyēn* ("o'z-o'zini qo'riqlovchi") qisqacha "mustaqil o'zi turmushga chiqadigan qiz" (*duxt-ē kē šōy xwad kunēd, x'ad-rāy* yoki *x'ad-sālār*

soʻzlariga mos keladi)[16]. “*Rivāyat ī Ēmēd*” ning 43-bobida bunday qochoq qizning huquqiy va ijtimoiy mavqei haqida batafsil yoritilgan: “*Xwarayēn* notoʻgʻri birlashma (*jud āyōzišn* “[ruxsatsiz] ittifoq”) deb izohlanadi. Erkakning balogʻatga yetgan (yaʼni turmushga chiqqan) qizi boʻlsa va otasi uni uyda saqlaganlikda aybdor boʻlsa (yaʼni uni turmushga bermasa) qiz bu masʼuliyatni oʻz zimmasiga olgan holda, otaning ruxsatisiz oʻziga vasiy tanlan, unga turmushga chiqishi mumkin hisoblangan. U ayolni *xwarāyēn* deyishadi”[17]. Sosoniylarning bizga qadar yetib kelmagan moʻʼtadil qonunlari toʻplami – “*Dādestan-namag*”da bunday nikohning haqiqiyliigi tan olinmagan; boshqa tomondan, “Bir huquqqa koʻra, ushbu fuqarolik huquqi qonuniy deb hisoblangan, ammo anʼanaviy qonunchilik buni maʼqullamagan” (*būd kē guft dādestān dahišn, bē pad kardag nē dārēnd*)[18]).

Nikohning yana bir tartibsiz turi ikki marta “*Mādayān*” va “*Rivāyat ī Ēmēd*”da buzilgan shaklda uchraydigan “*bēastān*” atamasi bilan bogʻliq boʻlib, unga toʻrt xil taʼrif berilgan boʻlib, ularning barchasi qizning otalik uyini tark etishi gʻoyasini oʻzida mujassam etgan[19]. Shunday qilib, bu soʻzni “uydan tashqarida” deb oʻqish mumkin. Mādayānda *bēastān* uchun *xwarayēnga* nisbatan koʻproq hurmat koʻrsatilishi shuni koʻrsatadiki, birinchi holatda qiz balogʻatga yetganida, oʻzi tanlagan erkakka turmushga chiqish uchun otasining nomzodini shunchaki rad etgan[20].

Haqiqatan ham kanizaklikka koʻnib yashashga rozi boʻlgan oʻziga xos misol, oʻziga toʻshakka yoʻldosh (*gādār* “zinokor”) olib, vasiyiligi ostida u bilan birga yashagan beva ayoldir; agar oilada voyaga yetmaganlar yoki boshqa ayollar boʻlsa, unga vasiy tayinlanmagan, faqat voyaga yetmaganlar va uydagi boshqa kishilar uchun vasiy tayinlanmagan boʻlard[21]. Bunday birga yashashga intilayotgan ayolning vasiysiz boʻlishi va *stūrīh* majburiyatidan ozod boʻlishi kerakligi koʻrsatib oʻtildi, lekin toʻshakda hamrohining oʻzini va bolalarini balogʻatga yetgunga qadar boqishga majburiyatini olgan[22].

Jamiyatning huquqiy meʼyorlarini aks ettiruvchi oʻrta fors qonunchiligi majmualarida koʻp xotinlilik amaliyotiga oid maʼlumotlar kamdan-kam hollarda ucharasa-da, qoʻshxotinlik aslzodalar va din rahnamolarning qadimiy imtiyozi boʻlgani[23], leksiologik maʼlumotlar bilan tasdiqlangan (Avestada *hapaθnī*- “qoʻshimcha xotin (ikkinchi xotin)”; *Frahang ī Oīm*; qadimgi forsiyda. *hapašnī > oʻrta forsiyda *hambašn*[24]; yangi forsiyda *āmvasnī, vasn*[25]; oʻrta forsiyda *abōg* > zamonaviy forsiyda *havū* “qoʻsh xotin”[26]. Boylik va qadr-qimmatning aksi sifatida xotinlar soni erining mavqei bilan ortib borgan. Xusrav II (590-628, tanaffus bilan) haramida malikalari va qonuniy xotinlaridan tashqari oʻn ming kanizaklari boʻlganligi aytiladi (*shabestān*)[27]. Qadimgi eroniylar xalq sifatida endogam boʻlgan boʻlsa-da, baʼzi monarxlar zardushtiy boʻlmagan xorijiy ayollarga uylanishgan. Parfiya qiroli Fraates IV (taxminan miloddan avvalgi 40-3/2) italiyalik choʻri Thesmoussa, Yazdegerd I (399-420) yahudiy Soshanduht va Xosrov II Vizantiya malikasi Mariya va arman *Shīrēnga* uylangani maʼlum.

Ishonch bildirilgan (Ishonchnoma berilgan) *nikoh*. Zardushtiylikda nikohning ikkinchi turi sifatida e'tirof etilgan – *stūrīh* (Avestada: *stūirīia-*);[28], Ibn Muqaffa' tomonidan arab tiliga badal (o'rnini bosuvchi; "Tansor maktubi"[29], 1630-bet) deb tarjima qilingan). Bu Mussoviy (yahudiy) larning levirat nikohiga o'xshash nikoh turidir (*ybmwt*), bu parslar tomonidan batafsil ta'riflanmagan va shuning uchun ko'plab tadqiqotchilar tomonidan "qabul qilish"[30], masalan Kristian Bartolome tomonidan "g'amxo'rlik, homiylik, vasiylik" deb talqin qilingan[31]. Bu atamaning kelib chiqishi mavhum bo'lib, turli xil o'ziga xos ma'nolarni ifodalaydikim, ularni farqlash yoki anglash alohida yondashuvni talab etadi. Umuman olganda, bu so'z "vasiylik, kimningdir yoki biror narsaning sababini himoya qilish"ni bildiradi (*u-æān ēn-iz aōn dāšt ku myazd stūrīh ī yazdān, ud ātaxšrūdūdēdān, ud ātaxšrūdūst, gāhānbār stūrīh ī dēn*[32] "Va ular myazd marosimi xudolarni himoya qiladi va Varahrān (Wahrām) olovi Gayōmardni [sababini] himoya qiladi va gāhānbār bayramlari din [sababi] ni himoya qilishi kerak, deb ishonishdi;)[33]. Olov (chiroq)ga nisbatan uni "vasiylik" deb aytish mumkin (*ka ātaxš pad stūrīh nišānēd* "agar kimdir vasiylik chirog'ini yoqsa", ya'ni vasiylarning keyingi avlodlari tomonidan saqlanishi kerak)[34]. "O'rnini bosuvchi, vakil" ma'nosida (Dēnkard, tahrir Madan, I qism. 407-bet: *ud hamistīhā kard pad weh-dēn nimūdārīh ēn ī nāmēnīd pad stūrīh mānāgīh ī az ān wuzurg bun dēnkard hazār-darag* "va men [Ādurbād ī Ēmēdān] "Ming bobli Dēnkard" deb nomlangan ushbu kitobni ezgu din ahlining hidoyati uchun o'sha buyuk asl Dankardning o'rnini bosuvchi sifatida tuzdim") zardushtiylik qonun chiqaruvchilari tomonidan vakillik orqali turmush qurish uchun qo'llanilgan. "Tansarning maktubi"da juda aniq aytilgan: "Erkak farzandsiz vafot etsa, uning bevasi, agar qoldirgan bo'lsa, eng yaqin qarindoshlaridan biriga nikohlab berilgan. Agar uning xotini bo'lmasa-yu, lekin qizi bo'lsa ham xuddi shunday qilingan. Agar bu ikkisi ham bo'lmasa, marhumning molidan olingan haq evaziga bir ayolni yollab, uni yaqin qarindoshlariga berib, tug'ilgan har bir o'g'ilni meros qoldirgan erkakka voris tayinlagan bo'lardilar». Muallif "Bu odatga e'tibor bermagan har bir kishi, aslida, son-sanoqsiz ruhlarni o'ldirgan hisoblangan, chunki u o'lgan odamning nasl-nasabini va xotirasini abadiy uzib qo'ygan kishidir", deb izoh bergan[35]. Bu haqdagi batafsil ma'lumotlar "*Dadistān ī dēnīg*"da keltirilgan: "Agar solih dindor kishi hech qanday vorissiz vafot etsa, uning ruhi (*nāmagānīh*) ni xotirlash marosimlariga rioya qilish, nasl-nasabini saqlab qolish va mulkini boshqarish uchun (*pad ān ī ōy nāmagānīh ud paywand rāyēnēd ud xwāstag dārēd*, so'zlarning joylashuv tartibi o'zgargan) marhumning qarindoshlari uning o'rnini bosuvchi kishi (*guhārīg*) ni topishlari kerak, uni *stūr* deb atashadi"[36]. Naslning davomiyligi masalasida o'g'il voris bo'lishi diniy zarurat bo'lgan (qizlar nasl-nasabning qonuniy vorisi hisoblanmagan), chunki o'g'li bo'lmagan odam boqiy dunyoga ko'prikdan o'ta olmas edi)[37]. *Stūrīh* diniy majburiyat edi (*paywand ī frašgerd*)[38], chunki u Ormazdning

yordamchilari bo'lgan Veh-dēnlarga dunyoning tiklanishiga erishishda yordam beradi deb ishonilgan.

XULOSA.

Xulosa qilib aytganda, zardushtiylikka e'tiqod qilgan jamoalarda nikoh instituti aniq diniy-huquqiy me'yorlar bilan belgilangan. Nikoh turlari jamiyatdagi ijtimoiy farqlarni o'zida aks ettirgan. Shu bilan birga, nikoh turlaridagi farqlar tarixiy rivojlanish natijasida, davr va mintaqalardagi mental xususssiyatlarning subyektiv ta'siridan xoli bo'magan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. The Persian rivayats on Hormazyar Framarz and others. Translator Ervad Bamanji Nusserwanji Dhabhar, M.A. vol. I. I'l'Blished by the K. R. Cama Oriental Institute. Bombay. 1932. P. 180-181.
2. Mādayān ī Hazar Dādīstān. The Book of A Thousand Judgements; A Sasanian Law Book. Introduction, transcription and translation of the Pahlavi text, notes, glossary and indexes by Anahit Perikhanian; translated from Russian by Nina Garsoian. Mazda Publishers. 1980. pt. 1, p. 36.
3. Pahlavi Texts II. Edited by The late Dastur Jamaspji Minochehrji Jamasp-Asana, SBE 18, Oxford, 1882; repr. Delhi, 1970. P. 141-143.
4. Mādayān ī Hazar Dādīstān.... pt. 1, p. 36.
5. Dēnkard. Edited by Peshotan Dastur Behramjee Sanjana, 1900. Text in Madan, pp. 409 ff.
6. Dēnkard, ed. Madan, II, p. 744
7. Dēnkard, ed. Madan, II, p. 739
8. Rivāyat ī Ēmēd ī Ašawahištān, ed. B. T. Anklesaria, Bombay, 1962. Chapter 29.
9. Nyberg, Manual II, p. 224
10. Dēnkard, ed. Madan, I, p. 73
11. Boyce M. Zoroastrians. Vol. I. Their Religious Beliefs and Practices, London, 1979; rev. repr. London, 1983. p. 254, n. 24, II, 75-77;
12. Jackson A. V. W. Zoroaster, the Prophet of Ancient Iran, New York, 1899; repr. New York, 1965. P. 152-157.
13. Ardā Wīrāz Nāmāg, tr. P. Gignoux as Le livre d'Ardā Wīrāz, Paris, 1984. Chapter II.
14. Rivāyat ī Ēmēd ī Ašawahištān, ed. B. T. Anklesaria, Bombay, 1962. chaps. 22, 24, 27-30; J. P. de Menasce, Feux et fondations pieuses dans le droit sassanide, Paris, 1964. pp. 138-44; Shaki M. "The Sasanian Matrimonial Relations," Archív Orientální 39, 1971, pp. 335-336.
15. Mādayān, pt. 2, p. 2
16. The Persian rivayats on Hormazyar Framarz and others. Translator Ervad Bamanji Nusserwanji Dhabhar, M.A. vol. I. I'l'Blished by the K. R. Cama Oriental Institute. Bombay. 1932. P. 180-181.

17. Shaki M. "The Sasanian Matrimonial Relations," *Archív Orientální* 39, 1971, pp. 343-344; Shaki M. "Pahlavica," in *A Green Leaf: Papers in Honour of Prof. J. Asmussen, Acta Iranica* 28, Leiden, 1988, pp. 96-99.
18. *Mādayān*, pt. 1, p. 36
19. *Rivāyat ī Ēmēd ī Ašawahištān*, ed. B. T. Anklesaria, Bombay, 1962. Chapter 30.
20. *Mādayān*, pt. 1, p. 21,36, 40; Shaki M. "The Sasanian Matrimonial Relations," *Archív Orientální* 39, 1971, pp. 335.
21. *Mādayān*, pt. 1, p. 14; *Rivāyat ī Ēmēd ī Ašawahištān*, ed. B. T. Anklesaria, Bombay, 1962. Chapter 5.
22. *Mādayān*, pt. 1, p. 36.
23. *Mādayān*, pt. 2, p. 1; "Letter of Tansar," ed. 'A.-A. Dehḡodā, in *Amṡāl o ḡekam III*, Tehran, 1310 Š./1931, pp. 1630;
24. The selections of *Zadspram (Vizīdagihā ī Zādspram)*. Translated by E. W. West, from *Sacred Books of the East*, volumes 5, 46, and 37. Oxford University Press, 1880, 1897, and 1892. pp. 143, 163.
25. M. Mo'īn, *Farhang-e fārsī*, 6 vols., Tehran, 1342-52 Š./1963-73. I, P. 62; II, p. 2283
26. Henning W. B. *Sogdica*, London, 1940. p. 18.
27. *Xosrow ud Rēdag*, tr. D. Monshī-Zādeh, in *Monumentum Georg Morgenstierne II*, *Acta Iranica* 22, 1982, pp. 84.
28. *The Pahlavi Rivāyat of Āturfarnbag and Franbag-Sroš*, ed. B. T. Anklesaria, 2 vols., Bombay, 1969. P. 27.
29. "Letter of Tansar," ed. 'A.-A. Dehḡodā, in *Amṡāl o ḡekam III*, Tehran, 1310 Š./1931, pp. 1621-40; ed. M. Minovi, Tehran, 1311 Š./1932, repr. Tehran, 1354 Š./1975; tr. M. Boyce as *The Letter of Tansar*, Rome, 1968. P. 1630.
30. West E. W. *Pahlavi Texts II*, SBE 18, Oxford, 1882; repr. Delhi, 1970. P. 188-189.
31. C. Bartholomae, *Die Frau im sassanidischen Recht. Mitteliranische Studien IV*, *WZKM* 27, 1913, p. 48.
32. *Dēnkard*, ed. Madan, II, p. 537.
33. Shaki M. "The Sasanian Matrimonial Relations," *Archív Orientální* 39, 1971, p. 325.
34. *Mādayān*, pt. 1, p. 50.
35. "Letter of Tansar," ed. 'A.-A. Dehḡodā, in *Amṡāl o ḡekam III*, Tehran, 1310 Š./1931, pp. 1621-40; ed. M. Minovi, Tehran, 1311 Š./1932, repr. Tehran, 1354 Š./1975; tr. M. Boyce as *The Letter of Tansar*, Rome, 1968. P. 1630.
36. *Dādistān ī dēnīg*, ed. A. Christensen, *Codices Avestici et Pahlavici Bibliothecae Universitatis Hafniensis* 3, pt. 1, Copenhagen, 1934. Chapter 55.
37. Shaki M. "The Sasanian Matrimonial Relations," *Archív Orientální* 39, 1971, p. 326.
38. *Dēnkard*, ed. Madan, I, p. 168; II, p. 492